

Нагорна О.В.

ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

ОСОБЛИВОСТІ АГРОСТРАХУВАННЯ

Анотація. Стаття присвячена вивченню новітнього продукту у сфері страхування АПК – агрострахування. Проаналізовано сучасні реалії функціонування агрострахування в галузі сільського господарства. Висвітлено переваги та можливості агрострахування як новітнього продукту управління ризиками в с/г України. Обґрунтовано, що головним гравцем на агростраховому ринку повинна бути держава. Особливої уваги заслуговує міжнародна практика агрострахування, що підтверджує необхідність розвитку такого інструменту зниження ризиків у сільському господарстві як агрострахування. Також виокремлено критично важливі проблемні питання та тенденції розвитку агрострахування в нашій державі, що в першу чергу передбачають вирішення завдання щодо посилення ділової репутації та надійності страхових компаній в умовах сьогодення.

Ключові слова: агрострахування, сільське господарство, управління ризиками, страхові платежі, держава.

Nagorna Olha

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

SPECUFICS OF AGRO CULTURAL INSURANCE

Summary. The article is devoted to research of the innovative product in the area of agro-industrial sector insurance, namely agricultural insurance. The international experience on the use of agricultural insurance in the field of agriculture is analysed. The benefits and opportunities of agricultural insurance as the innovative product of risk management in agricultural sector of Ukraine are highlighted. The state is substantiated to be the major player within the agricultural insurance market. The critical issues of agricultural insurance in the country are distinguished, that need a decision from three participants of this market, the state, producers of agricultures and insurance companies. At modern terms new services of insurance are created at the agrarian market of Ukraine. In the article certainly, that effective is the program of subsidizing of farmers on the purchase of insurance services. Investigational, that on the volume of products a agrisector yields to only two industries: metallurgical and fuel and energy, and after the amount of busy and social meaningfulness occupies a leading place. Reasonably, that agricultural insurance is the modern instrument of protecting from weather risks. Certainly, that agricultural insurance explains agrarians to the input of more innovative productive processes with the use of modern technical and technological achievements and is the key component of increase of competitiveness of agriculture. The old mechanism of insurance must be broken, and the new must be based on new values and ideas adequate to the market economy. In the article the necessity of strengthening of institutional constituent is reasonable by creation in Ministry of agrarian politics of structural subdivision that will care of questions of agricultural insurance in Ukraine. Important problem questions and progress of agroinsurance trends are also distinguished critically in our state, that first of all envisage the decision of task in relation to strengthening of business reputation and reliability of insurance companies in the conditions of present time.

Keywords: agricultural insurance, agriculture, risk management, insurance payments, state.

Постановка проблеми. Агропромисловий комплекс (АПК) є однією з найбільш перспективних та важливих галузей економіки України, ефективний розвиток якої дає можливість гарантувати продовольчу безпеку країни. Потужний виробничо-економічний потенціал аграрного сектору виступає ключовим ресурсом зовнішньоекономічної діяльності та надійним джерелом надходжень до бюджету країни. Нині, АПК став осередком підвищеної економічної та фінансової активності, зросла його інвестиційна привабливість. Водночас, при формуванні європейської аграрної моделі функціонування вітчизняного АПК необхідно врахувати високоризикованість галузі сільського господарства. Тому одним з найбільш ефективних, надійних та багатофункціональних способів управління ризиками в цій галузі є аграрне страхування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Перспективність розвитку та ефективне функціонування системи агрострахування в країні знайшли належне відображення в наукових здобутках вітчизняних та зарубіжних науковців, фінансистів та економістів.

В зазначеному контексті слід виділити праці Н. Внукової, В. Базилевича, В. Грушка, С. Осадця, Л. Рейтмана В. Шахова, І. Яковенка. Разом з тим, ще недостатньо розробленими є питання теоретичного обґрунтування можливостей страхування аграрного сектору. Залишається дискусійним дослідження щодо впливу держави на процес агрострахування, його фінансової підтримки, процесу регулювання та нагляду. Також потребують вирішення низка проблемних питань у агрострахуванні.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є виявлення можливостей та переваг агрострахування в Україні, що дозволить в повній мірі розкрити потенціал щодо розвитку такого інструменту мінімізації ризиків.

Викладення основного матеріалу. Активний розвиток АПК передбачає новий виток у становленні агрострахування в країні, який все більше завойовує нові позиції на ринку страхування. Цей інструмент, здатний заощадити гроші аграріям та є додатковим забезпеченням перед кредиторами.

Враховуючи зацікавленість багатьох країн світу та Європейського Союзу, зокрема, в активній часті українських постачальників продукції сільськогосподарства в світовому продовольчому ринку, вітчизняний аграрний сектор повинен стати потужним локомотивом розвитку національної економіки. Нині, в експортному потенціалі країни частка АПК становить близько 25%. Аграрії на 42% формують валотно-експортну виручку нашої країни. В сучасних умовах, за обсягом продукції та часткою у ВВП України АПК поступається лише двом галузям: металургійній та паливно-енергетичній, а за кількістю зайнятих і соціальною значущістю займає провідне місце.

В Україні агрострахування є новітнім та досить пріоритетним продуктом сучасності, розбудова якого розпочалась нещодавно – у 2015 році, що і стало важливим поштовхом до стабільного розвитку АПК. Однак, протягом довготривалого часу рівень агрострахування в Україні залишається мінімальним – в межах від 3 до 5%.

Відтак, на тлі динамічного розвитку галузі, питання агрострахування не набуло особливого поширення в країні, оскільки відсутній механізм довіри до такого інструменту зниження ризиків. У царині страхування галузі АПК, переплітаються різновекторні процеси, де позитивні тенденції поєднуються з негативними змінами.

На сучасному етапі розвитку агроформувань, їх реальні можливості щодо страхування ще досить обмежені і потребують створення сприятливих умов для позитивних зрушень у вирішенні багатьох проблем. Старий механізм страхування повинен бути зламаний, а новий має базуватись на нових цінностях та ідеях, адекватних ринковій економіці.

Особливої уваги заслуговує міжнародна практика агрострахування, відтак більш всього сільськогосподарських угідь страхується в США близько 85%, на другому місці – Канада, що сягає майже 75%, а далі Іспанія на третьому місці з обсягом в 65%. Крім того значну частку займають такі країни як Німеччина та Польща. Такі показники отримано завдяки підтримці уряду, який забезпечує майже 50% виплат по страховим внескам за рахунок бюджетних коштів.

У США, наприклад, поширеною й достатньо дієвою є програма субсидування фермерів на покупку страхових послуг. В цілому, американські

аграрії мають змогу в рамках федеральної програми страхуватися не лише проти кліматичних ризиків, а й від можливого зменшення ціни на сільгосппродукцію, зниження доходу господарств.

Цікавим прикладом активного використання агрострахування можна назвати Іспанію. Країна, протягом останніх років ефективно впровадила 35 нових інструментів страхування в аграрній сфері, що забезпечило процвітання багатьох фермерських господарств. В Іспанії функції управління системою розподілені між Державним агентством ENESA та страховим пулом Agroseguro. Розвиток агрострахування значно зріс після вступу цієї держави в ЄС.

У Швеції використаний дещо інший підхід: держава не допомагає фермерам, однак реалізуючи ті чи інші державні програми в аграрному секторі, виконує лише контролюючі функції. Варто відмітити, що загалом в Європі на сьогодні такий підхід є досить поширеним, оскільки страхування власного врожаю – це обов'язок агровиробників.

Зауважимо, що страхування ризиків сільськогосподарського виробництва може здійснюватися страховиками як з державною підтримкою та і за її відсутності. Однак, світова практика переконує, що ефективну систему агрострахування неможливо побудувати без активної участі держави.

Нині вкрай важливо врахувати усі позитивні тенденції агрострахування та максимально їх посилити. Потенціал вітчизняного агрострахування є доволі потужним, для цього є всі можливості та переваги що наочно представлені в таблиці 1.

В сучасних реаліях, агрострахування використовують переважно великі агрохолдинги, що є досить логічним, однак найбільш потребують захисту від агроризиків малі та середні фермери, оскільки зазвичай останні мають землі в одному регіоні та можуть втратити весь урожай внаслідок природних катаклізмів. Зазвичай, страхування охоплює усі погодні ризики, а також включає захист від хвороб насаджень та розмноження шкідників рослин й протиправні дії третіх осіб. Нині, з'являються нові послуги, серед них – страхування по індексах та страхування ціни товару. Ще не менш важливим в агрострахуванні в Україні посідає досвід, репутація та надійність вітчизняних страхових компаній.

Питання налагодження системи агрострахування в нашій країні, на наш погляд, є критично

Таблиця 1

Переваги та можливості агрострахування

Переваги	Можливості
<ol style="list-style-type: none"> 1. У разі повної або часткової втрати врожаю є можливість покрити втрати за рахунок страхових виплат [1]. 2. Спрямує допомогу сільгосптоваровиробникам краще, ніж альтернативні види державної підтримки на кшталт прямих виплат при настанні руйнівних наслідків; 3. Полегшує доступ сільгоспвиробників до кредитних ресурсів [1]. 4. Мотивує аграріїв до запровадження більш інноваційних виробничих процесів з використанням сучасних технічних та технологічних досягнень. 5. Ключовий компонент підвищення конкурентоспроможності сільського господарства. 6. Спонукає до втілення в життя інших ініціатив з управління ризиками в сільському господарстві. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Аграрії зможуть в рамках запровадження різних державних програм та нових продуктів у сфері страхування (агрострахування з державною підтримкою) – страхуватися не лише від кліматичних ризиків, а й від можливого зменшення ціни на сільгосппродукцію, зниження доходу на підприємствах. Це значно розширює їх можливості при виборі страхового продукту, здатного максимально забезпечити підприємницький інтерес. 2. Страхування не лише певних культур, а й їх певні типи. 3. Посилення інституційної складової шляхом створення в Мінагрополітики структурного підрозділу, що опікуватиметься питаннями агрострахування. 4. Впровадження програм із страхування цін та доходів в кращій світовій практиці кредитування.

Джерело: складено автором самостійно

важливими і потребують вирішення нагальних проблем, які існують

1. Недостатня державна підтримка (недостатня регулятивна та контрольна діяльність та обмеженість дій щодо здешевлення страхових послуг на ринку).

2. Недешеві страхові продукти (висока вартість проведення дострахових експертиз і процедур визначення розмірів збитків після настання страхових подій).

3. Відсутність єдиних стандартів для розрахунку страхових сум та визначення розмірів збитків (недобросесність як з боку страхувальників, так і страховиків).

4. Недосконала законодавча база у сфері агрострахування.

5. Недостатність інформативної бази щодо страхових послуг в агросфері, необізнаність та недовіра до сфери страхування з боку с/г виробників [2].

6. Низький рівень страхової культури серед сільськогосподарських товаровиробників.

7. Відсутність юридичної підтримки у питаннях агрострахування.

Отже, проблеми агрострахування в Україні мають системний характер та потребують комплексного вирішення трьох учасників цього ринку: держави, агровиробників та страхових компаній.

Список літератури:

1. Яцук О.О. Ринок агрострахування в Україні: перспективи та розвиток. *Економіка та суспільство*. 2016. № 7. С. 866–872.
2. Рубцова Н.М. Сучасний стан та перспективи розвитку діючої системи агрострахування в Україні. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)*. 2014. № 4. С. 237–240.

References:

1. Yatsukh, O.O. (2016). "Agri-insurance market in Ukraine: prospects and development", *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. 7, pp. 866–872.
2. Rubtsova, N.M. (2014). "Current state and prospects of development of the current agricultural insurance system in Ukraine", *Zbirnyk naukovykh prats Tavriiskoho derzhavnoho ahrotekhnolohichnoho universytetu (ekonomichni nauky)*, no. 4, pp. 237–240.